

Nr 133.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1926 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till domsagornas förvaltning.
(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1926—1927 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln, innefattande anslagen till justitiedepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 20 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för sagda dag) att till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas upptagna i den av Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 utfärdade stadga i ämnet med de ändringar i samma stadga, som kunna föranledas av vissa av departementschefen i ärendet väckta förslag, anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag å 500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 95—99 i statsrådsprotokollet.

Efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade riksdagen å extra stat för vartdera av åren 1919 och 1920 medel till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med vissa, riksdagen delgivna grunder. Dessa grunder sammanfördes uti en särskild stadga den 20 juni 1918 med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning. Med anledning av förslag i proposition till 1920 års riksdag medgav riksdagen dels en förstärkning av anslaget för samma år och dels en höjning av anslaget för år 1921. Sagda höjning berodde på flera skäl. Ändringar vidtogos beträffande avlöningarna till förste notarier i domsagorna och arvoden infördes för andre notarier, vice härads-hövdingarnas arvoden höjdes, häradshövdingar i särskilt arbetstyngda domsagor erhöilo möjlighet att till sin hjälp erhålla biträdande domare och ökade avlöningsförmåner bereddes åt vissa mera kvalificerade vikarier för häradshövdingar. Såväl nämnda förändringar beträffande avlöningsförhållandena som vissa andra i omförmälda proposition anmärkta omständigheter föranledde en omarbetning av 1918 års domsagostadga; och utfärdades en ny stadga den 22 juni 1920.

I ett vid proposition den 13 mars 1925 (nr 173) fogat statsrådsprotokoll framlade departementschefen vissa riktlinjer för ändringar i domsagostadgan, avsedda att trygga bland annat en bättre utbildning av de rättsbildade biträdena i allmänhet samt ordnande av de kvinnliga juristernas utbildning. Riksdagen uttalade sin anslutning till de i propositionen framlagda förslagen, varefter Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 utfärdade ny domsagostadga (Svensk författningssamling nr 166).

Anslaget utgår för nu löpande budgetår med 500,000 kronor.

I samband med förevarande anslagsärende har departementschefen uttalat sig angående en rekryteringen av lantdomarkären rörande fråga av betydelse även för anslagets användning och därvid anfört, bland annat, följande:

För vinnande av befordran till häradshövdingtjänst stode för närvarande förnämligast två vägar till buds. Den ena vore den s. k. lantdomarbanan, där meriterna huvudsakligen förvärvades genom förordnanden såsom vikarie för häradshövding, den andra vore överrättstjänstgöringen, som ledde till häradshövdingutnämning först efter befordringar inom hovrätt och nedre justitierevisionen. Tidigare hade dessa banor varit förhållandevis strängt åtskilda, men genom de under de senare åren efter riksdagens hörande utfärdade domsagostadgorna hade en viss växelverkan vunnits mellan hovrätts- och underrättsutbildningen. Sålunda gällde numera, att även den, som ville ägna sig åt lantdomarbanan, för att få fortsätta lantdomarförordnanden måste underkasta sig viss tjänstgöring i hovrätt.

Syftet med den tjänstgöring i hovrätt, som för lantdomaraspiranterna stadgats såsom förutsättning för vidare befordran på banan, hade, bland annat, varit att vinna en gallring bland dessa aspiranter, så att endast de dugligaste erhöle befordran. Emellertid syntes alltjämt vissa olägenheter vara förbundna med den tidiga klyvning av domarutbildningen, som låge däri, att vice häradshövdingarna huvudsakligen tjänstgjorde i underrätterna medan assessorerna så gott som uteslutande hade sin tjänstgöring förlagd till hovrätterna. Denna ordning kunde leda till att hovrätterna ställde mindre krav i fråga om begåvning och skicklighet på dem, som föresloges till vice häradshövdingar, än på assessorerna. Häri låge otvivelaktigt en fara för en mindre tillfredsställande rekrytering av häradshövdingkåren. Då det vore av stor vikt för rättsskipningen i landet att i fråga om duglighet ställdes tillräckliga krav på de blivande häradshövdingarna, hade departementschefen låtit utarbeta ett utkast till bestämmelser, åsyftande att göra utbildningen så långt som möjligt gemensam för de båda kategorierna av domaraspiranter. Enligt detta utkast skulle förordnande till vice häradshövding och till assessor medföra samma kompetens till fortsatt adjunktion i hovrätt, och assessorerna skulle äga samma skyldighet som vice häradshövdingarna att mottaga vikariatsförordnande i häradsrätt, de yngre framför de äldre. För att en definitiv prövning av vederbörandes skicklighet ej skulle alltför länge undanskjutas, innehöll utkastet

en bestämmelse om, att den, som förvaltat häradshövdingämbete och tjänstgjort såsom ledamot i hovrätt under tillhoppa fyra år, icke utan Kungl. Maj:ts medgivande skulle kunna erhålla ytterligare förordnande att uppehålla häradshövningämbete, med mindre han befordrats till assessor eller vice häradshövding.

Detta ärende har synts departementschefen böra i förevarande sammanhang omnämnas främst därför att den ifrågasatta likställigheten mellan vice häradshövdingar och assessorer synts böra utsträckas till att hovrätts-assessor tillades samma företrädesrätt till häradshövdingvikariat som vice häradshövding, varav föranleddes en modifikation i 15 § domsagostadgan, samt därför att föreskrift erfordrades om de löneförmåner, som borde tillerkännas hovrättsassessor under tid, då denne vore förordnad att förvalta häradshövdingämbete.

Sedan departementschefen omnämnt de utlåtanden i ärendet, som inhämtats från hovrätterna samt det yttrande, som avgivits av styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar, har departementschefen uttalat, att de erinringar, som från hovrätternas sida framstälts mot det skisserade förslaget, delvis syntes bottna i den föreställningen, att en viss åtskillnad i avseende å kravet på duglighet måste upprätthållas mellan å ena sidan aspiranter på lantdomarbanan och å andra sidan dem, som utbilda sig för hovrättstjänstgöringen. Departementschefen har förklarat sig ej kunna dela en sådan mening och har uttalat, att det synts honom ej kunna med fog göras gällande, att några avsevärda olägenheter skulle vara förenade med att hovrätternas assessorer finge under någon tid återupptaga lantdomartjänstgöringen. Även om några olägenheter skulle kunna följa av den föreslagna växelverkan mellan över- och underrätter, syntes de vida uppvägas av de betydande förmånerna för det allmänna med hänsyn icke blott till häradshövdingkårens rekrytering utan även till den rikare och mångsidigare erfarenhet, som hovrätternas yngre ledamöter skulle erhålla genom en utsträckt tjänstgöring i häradsrätterna.

Departementschefen anför till sist, att, om riksdagen icke hade något att erinra mot att åtgärder vidtoges i den riktning, som angivits, föreskrifter erfordrades om beredande av ersättning åt assessor under tid, då denne vore förordnad att uppehålla häradshövdingämbete. Efter redogörelse för den ersättning, som enligt gällande bestämmelse i domsagostadgan utgår till den, som erhåller dylikt förordnande, har departementschefen uttalat, att de avlöningsförmåner, som i avsedda fall borde tillerkännas hovrättsassessor, icke borde sättas lägre än de, som utginge till vice häradshövding eller tillhoppa 7,500 kronor för år, vartill efter 5 år, räknat från vice häradshövdingutnämningen, skulle komma ett ålderstillägg med 500 kronor.

Någon ändring i ifrågavarande anslags belopp har ej påkallats av det förslag, departementschefen framlagt. Ett bifall till förslaget har ansetts

snarare vara ägnat att något minska utgifterna å anslaget, då det komme att hava till följd en minskning i antalet vice häradshövdingförordnanden

Vid prövning av detta ärende har utskottet icke funnit skäl till erinran mot vad departementschefen föreslagit och får utskottet alltså hemställa,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas upptagna i den av Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 utfärdade stadga i ämnet med de ändringar i samma stadga, som kunna förändas av de av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 7 januari 1926 omnämnda förslag, anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag å 500,000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1926.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtande nr 132.